

شهید، دسته‌ای معلول و گروهی بی‌خانمان گشتند؛ اما مشکل جنگ، تنها برای مؤمنان نبود؛ بلکه در همان زمان در نقاط مختلف جهان، مصائبی از این دست به‌وضوح دیده می‌شد.

امروز، مشکلات اقتصادی، دامنگیر کشور شده است. گرانی، اقشار آسیب‌پذیر جامعه را با فشارهای جدی مواجه ساخته است. گاهی معضل نابسامانی ارز و قیمت طلا و بحران نرخ دلار، بخشهایی را درگیر و برخی را تحت امواج روانی خود قرار می‌دهد. در اینجا توجه به چند نکته، لازم و ضروری است:

۱. بخشی از گرانی، مربوط به تحریم و فشارهای دشمنان خارجی و همسویی برخی از ایادی داخلی آنان است.

در طول تاریخ، سختیها و مشکلات، همواره فرا روی انسانها قرار داشته است؛ مانند: قحطی و گرسنگی، خشکسالی، سیل، زلزله، طوفانهای ویرانگر، بیماریهای واگیر، جنگهای خانمان‌سوز، قتل و غارت‌های فراوان، ناامنی، اضطراب، ترس، دلهره و

این بلاها و سختیها، شرایطی را فراروی آدمیان ایجاد کرده که انسانها به تناسب شخصیت، ایمان و ویژگیهای فردی و یا گروهی در برابر آن، مورد آزمون قرار گرفته، به تناسب از خود واکنشهایی نشان می‌دهند.

در زمان ما مدتی جنگ، دامنگیر کشور بود که عده‌ای از جوانان ما را با مشکلات بسیاری درگیر کرد. عده‌ای

کمک کنند.

موضوعات و مطالب مناسب

اکنون، مقداری از مطالبی که روحانیان می‌توانند با طرح آنها مردم را به لحاظ فکری، یاری کنند بیان می‌کنیم.

۱. بلایا از دیدگاه دین

بیان این موضوع که: به طور کلی دنیا محل بلااست و سلم و سازش و سلامت، مخصوص بهشت است و همه انسانها در این دنیا در معرض آسیبها و مشکلاتند؛ برخی برای دنیا دچار سختیهای فراوان می‌شوند و عده‌ای هم برای جلب رضای الهی و انجام دستورهای دینی؛ گروهی برای منافع دنیوی و کشورگشایی می‌جنگند و برخی برای دفع ظلم ظالمان و کافران، اجرای عدالت و گسترش هدایت، ستیز می‌کنند. بالاخره در دنیا همواره سختیها و بلایا بخشی از زندگی بشر است. قرآن مجید می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا﴾^۱ «آنان که ایمان آورده‌اند، در راه خدا می‌جنگند،

۲. بخشی دیگر از گرانی و نوسانات قیمتها می‌تواند مربوط به ضعف و یا سوء مدیریتها باشد.

۳. عده‌ای هم ناآگاهانه در زمین دشمن، بازی و به نفع دشمن، عمل می‌کنند و به مشکلات بازار، دامن می‌زنند؛ از دلالت دلار گرفته تا محتکران و تخریب‌کنندگان بازار؛ اما این نابسامانیها به هر دلیلی که پدید آمده باشد، به طور مسلم، بخش عظیمی از جامعه را درگیر مشکلاتی کرده است که عده‌ای را به شدت مضطرب ساخته به واگرایی می‌کشاند. کسانی که کمترین آشنایی با مسائل سیاسی داشته باشند، به‌خوبی می‌دانند که یک طرف این قضایا قطعاً دشمنان قرار دارند. این امر از تلاشهای گسترده برای تحریم ایران، فعالیتهای سیاسی، گفتارها و تحلیلهای اقتصادی آنان بر هیچ‌کس مخفی نیست آنان با تمام توان به دنبال خستگی، ناامیدی و تسلیم مردم در برابر مشکلاتند.

در این باره روحانیان می‌توانند در جهت گیریهای مردم و یاری‌رساندن به آنان نقش اساسی داشته و مردم را در این نبرد

و آنان که کافر شده‌اند در راه شیطان. پس با هواداران شیطان قتال کنید که مکر شیطان، ناچیز است.»

از این آیه به‌خوبی استفاده می‌شود که جنگ برای همه انسانها وجود دارد، با این تفاوت که عده‌ای در راه خدا مبارزه می‌کنند و عده‌ای هم برای طغیانگران می‌جنگند.

امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) درباره دنیا می‌فرماید: «دَارُ الْبَلَاءِ مَحْفُوفَةٌ»^۱ خانه‌ای است که در درون بلایا پیچیده شده است.» از این دو روایت به‌خوبی فهمیده می‌شود که دنیا در دل بلایا و سختیهاست و این بلایا بین همه آفریده‌ها تقسیم شده است.

از گیاهان تا حیوانات و همه انسانها اعم از مؤمن، منافق، فاسق و کافر، همگی در درون بلایا و مشکلات، زندگی می‌کنند و آسایش که گمشده افراد زیادی است، در این دنیا به‌طور گسترده، فراگیر و زوال‌ناپذیر به‌هیچ وجه وجود نخواهد داشت. مشکلات امروز جامعه ما نیز مخصوص ایران نیست؛ بلکه بسیاری از

کشورهای جهان، دارای همین مشکلات و در برخی از موارد دچار سختیهای بیشتر و طاقت‌فرساترند.

۲. مقابله با کفر

مسلمانان همواره باید مواظب باشند در مواردی که کفر و نفاق، جریان را پشتیبانی و یا همراهی می‌کنند هرگز با آنان همسو و هم‌نوا نشوند.

در مبارزه با کفر و ارتباط با کافران توجه به چند نکته، ضروری است:

قرآن مجید، مؤمنان را از دوستی با دشمنان اسلام بر حذر داشته می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَ النَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ»^۲ «ای کسانی که ایمان آورده‌اید، یهود و نصارا را به دوستی برگزینید. بعضی از آنان دوستان بعضی دیگرند. هر کس از شما که ایشان را به دوستی گزیند در زمره آنهاست و خدا ستمکاران را هدایت نمی‌کند.»

«لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ

۱. نهج البلاغة، خطبه ۲۲۶.

۲. مائده / ۵۱.

کافرین»^۳ «ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اگر از گروهی از اهل کتاب پیروی کنید، شما را بعد از اینکه ایمان آوردید به کفر برمی‌گردانند.»

اگر افرادی واقعا ایمان داشته باشند هرگز با کفار، دوستی نمی‌کنند: ﴿لَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُواهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾^۴ «اگر به خدا و پیامبر و آنچه بر او نازل شده ایمان آورده بودند کافران را به دوستی نمی‌گرفتند، ولی بیشترشان فاسقاند.»

عده‌ای عزت را در دوستی با کفر و در زمان ما در دوستی با آمریکا تلقی می‌کنند. قرآن مجید درباره این افراد می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَسِئَعُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾^۵ «آنان که به جای مؤمنان، کافران را به دوستی برمی‌گزینند، آیا عزت را نزد آنان می‌جویند، در حالی که تمامی عزت از آن خداست؟»

مؤمنان با کافرانی که دین مؤمنان را

فی شَیْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ»^۱ «نباید مؤمنان، کافران را به جای مؤمنان به دوستی برگزینند. پس هر که چنین کند او را با خدا رابطه‌ای نیست. مگر اینکه از آنها بیمناک باشید. و خدا شما را از خودش می‌ترساند که بازگشت به سوی اوست.»

کافران، همیشه به دنبال انحراف و بازگرداندن مسلمانان از راه خداوند هستند: ﴿وَلَا يَزَالُونَ يَقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾^۲ «آنها با شما می‌جنگند تا اگر بتوانند شما را از دینتان بازگردانند. از میان شما آنها که از دین خود بازگردند و کافر بمیرند، اعمالشان در دنیا و آخرت، تباه شده و جاودانه در جهنم خواهند بود.»

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ

۳. آل عمران / ۱۰۰.

۴. مائده / ۸۱.

۵. نساء / ۱۳۹.

۱. آل عمران / ۲۸.

۲. بقره / ۲۱۷.

به سخریه می گیرند نباید دوستی کنند: اگر کسی ایمان داشته باشد چگونه می تواند با افرادی که به پیامبر اسلام ﷺ جسارت کرده احکام خداوند را مورد استهزا قرار می دهند کوچک ترین محبتی داشته باشد.

در کتاب نورانی ما قرآن کریم آمده است: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُتُمَ الْمُؤْمِنِينَ﴾^۱ «ای کسانی که ایمان آورده اید، اهل کتاب قبل از خودتان و کافرانی را که دین شما را به مسخره و بازی می گیرند، به دوستی برگزینید و اگر ایمان آورده اید از خدا بترسید.»

دشمنی کافران

کافران همواره در درون، بغض و کینه شما را دارند و این عداوت را پنهان می سازند؛ ولی شما باید بدانید که آنان هیچ گاه دلسوز شما نیستند و اسرار خود را با آنان در میان نگذارید.

در این باره، توجه به آیه نورانی ذیل، هدایتگر است: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا

وَكُذُومًا عِثْمَ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ يَتَّبِعُ لَكُمْ الْآيَاتِ إِنْ كُنتُمْ تَعْقِلُونَ﴾^۲ «ای کسانی که ایمان آورده اید، دوست و همراهی غیر از مؤمنان مگیرید، که دیگران از هیچ فسادى در حق شما کوتاهی نمی کنند و آنان خواهان رنج و مشقت شمايند و کينه تـوزى، گاهى در گفتارشان آشکار مى شود و آن بغضى که در دل دارند بيشتر از آنچه هست که به زبان مى آورند. آيات را برايتان آشکار ساختيم، اگر بينديشيد.»

مؤمنان با دوستی خداوند، شادند

کسانی که از کافران دل بریده، خداوند را دوست خویش قرار دهند، ترس و اندوه در دل آنان راه نخواهد یافت. قرآن کریم می فرماید: ﴿إِلَّا أَنْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾^۳ «آگاه باشید که بر دوستان خدا بیمی نیست و غمگین نمی شوند.»

عاقبت دوستی با ستمگران، آتش

جهنم است

﴿وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمْ

۲. آل عمران / ۱۱۸.

۳. یونس / ۶۲.

۱. مائده / ۵۷.

۳. صبر در بلایا

از مسائل بسیار مهمی که مناسب است مبلغان گرامی بدان توجه داشته باشند و مردم را درباره آن توجیه کنند مقاومت و صبر در مقابل مشکلات و سختیها است. در روایات معصومین علیهم السلام مطالب بسیار زیبایی در این موضوع وارد شده که در ذیل به مواردی اشاره می‌شود:

- انواع صبر

صبر بر دو نوع است صبر بر بلایا و صبر در برابر هواهای نفسانی. امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «الصَّبْرُ صَبْرَانِ صَبْرٌ عَلَى الْبَلَاءِ حَسَنٌ جَمِيلٌ وَأَفْضَلُ الصَّبْرَيْنِ الْوَرَعُ عَنِ الْمَحَارِمِ»^۳ صبر بر دو نوع است صبر در بلا، که زیباست، و با فضیلت‌ترین دو نوع صبر، پرهیز از گناهان است.»

- مؤمن و بلا

مؤمنان در بلایا صبور و کافران، اهل جزع هستند. امام صادق علیه السلام فرمودند: «إِنَّ الصَّبْرَ وَالْبَلَاءَ يَسْتَبْقَانِ إِلَى الْمُؤْمِنِ فَيَأْتِيهِ الْبَلَاءُ وَهُوَ صَبُورٌ وَإِنَّ الْجَزَعَ وَالْبَلَاءَ يَسْتَبْقَانِ إِلَى الْكَافِرِ فَيَأْتِيهِ الْبَلَاءُ وَهُوَ جَزُوعٌ»^۴ صبر و بلا

النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ»^۱ «و به ظالمان، تمایل نشان ندهید که آتش [دوزخ] شما را می‌گیرد، در حالی که غیر از خدا شما را مولا و سرپرستی نیست و آن‌گاه یاری نخواهید شد.»

کافران، خانه عنکبوتند

کسانی که غیر از خداوند را به دوستی بر می‌گزینند مانند عنکبوت به تارهای بسیار سست، اعتماد کرده‌اند. در قرآن مجید آمده است: «مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»^۲ «مثل آنان که غیر از خدا را به دوستی برگزیدند مثال عنکبوت است که خانه‌ای ساخته‌اند در حالی که سست‌ترین خانه‌ها خانه عنکبوت است.»

با بیان این آیات می‌توان مردم را به راه نورانی اعتماد بر خداوند هدایت نموده آنان را از تکیه بر غیر خداوند دور داشت، کسانی که این‌گونه باشند هیچ‌گاه مرعوب ابر قدرتها نخواهند شد.

۳. الکافی، کلینی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۶۵ ش،

ج ۲، ص ۹۱.

۴. همان، ج ۳، ص ۲۲۳.

۱. هود / ۱۱۳.

۲. عنکبوت / ۴۱.

به مؤمن نزدیکند پس به او بلا می رسد در حالی که صبور است و بی طاقتی و بلا به کافر نزدیک است پس بلا به او می رسد؛ در حالی که جزع می کند.»

- جزای بی طاقتی

البته این گونه نیست که اگر فردی، جزع و بی طاقتی کرد به سود او باشد؛ بلکه خود، باعث تشدید سختیها می شود. امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: «مَنْ عَظَمَ صِغَارَ الْمَصَائِبِ ابْتَلَاهُ اللَّهُ بِكِبَارِهَا؛ کسی که مصائب کوچک را بزرگ شمارد خداوند او را به مصیبتهای بزرگ مبتلا می کند.»

۴. بیان درس پایداری و صبر از

عاشورا

۵. توجه به منشأ مشکلات

توجه دادن به مردم درباره اینکه برخی از این مشکلات مربوط به گناهان است. در این مورد آیات و روایات فراوانی وجود دارد که به تحقیق مبلغان گرامی وامی گذاریم و تنها در این مورد، روایتی را نقل می کنیم.

هلال شامی می گوید از امام رضا علیه السلام

شنیدم که می فرمود: «كُلَّمَا أَحْدَثَ الْعِبَادُ مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَعْمَلُونَ أَحْدَثَ اللَّهُ لَهُمْ مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَعْرِفُونَ؛ هرچه بندگان، گناه جدیدی مرتکب شوند که قبلا انجام نمی دادند خداوند هم بلاهای جدیدی بر آنان نازل می کند که برای آنها ناشناخته بود.»

۶. دعا برای رفع بلا

از مسائل مهمی که گاهی مورد غفلت قرار می گیرد دعا کردن در هنگام بروز سختیها، مشکلات و بلاهاست. در این باره، روایاتی را نقل می کنیم. امید آنکه مبلغان با طرح آنها برای مردم، آنان را به دعا و درخواست جدی از خداوند برای رفع مشکلات فردی، اجتماعی و سیاسی ترغیب کنند.

دعا برای پیشگیری از بلا

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: «مَنْ تَخَوَّفَ مِنْ بَلَاءٍ يُصِيبُهُ فَتَقَدَّمَ فِيهِ بِالْدُّعَاءِ لَمْ يَرِهِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ذَلِكَ الْبَلَاءَ أَبَدًا؛ کسی که از ورود بلا بر خود بترسد و قبل از آن دعا کند، خداوند عز و جل،

۲. الکافی، ج ۲، ص ۲۶۸.

۳. همان، ص ۴۷۲.

۱. مستدرک الوسائل، مؤسسه آل البيت، قم، ۱۴۰۸ق،

ج ۲، ص ۴۸۱.

مَعْرُوفٌ وَإِذَا لَمْ يَكُنْ دَعَاءٌ فَنَزَلَ بِهِ بَلَاءٌ فَدَعَا
قِيلَ أَيْنَ كُنْتَ قَبْلَ الْيَوْمِ؟^۲ همواره جدم
پیامبر ﷺ می فرمود در دعا پیشی گیرید،
زیرا اگر بنده‌ای زیاد دعا کند و بلا بر او
نازل شود و برای رفع آن دعا کند گفته
می شود صدای آشنایی است و اگر زیاد
اهل دعا نباشد و بلا بر او نازل شود و دعا
کند گفته می شود قبل از این روز کجا
بودی.»

۷. تمسک به عزت حسینی

از مباحث مربوط به عاشورا، گذشت
امام حسین (علیه السلام) از مال و جان و همه
عزیزانش در راه اعتلا و گسترش فرهنگ
دین، می توان افقهای بلند احیای ارزشها را
نشان داد. سپس تحمل و مقاومت برای
احیای ارزشهای شیعی را در سراسر جهان
به آنان گوشزد کرد.

هرگز آن بلا را به او نشان نخواهد داد.»

دعا موجب بر طرف شدن بلا و دعا

نکردن موجب طولانی شدن بلا

از امام موسی بن جعفر (علیه السلام) نقل
شده که فرمودند: «مَا مِنْ بَلَاءٍ يَنْزِلُ عَلَى عَبْدٍ
مُؤْمِنٍ فَيُلْهِمُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الدُّعَاءَ إِلَّا كَانَ
كَشَفَ ذَلِكَ الْبَلَاءَ وَشَيْكَا وَمَا مِنْ بَلَاءٍ يَنْزِلُ
عَلَى عَبْدٍ مُؤْمِنٍ فَيَمْسِكُ عَنِ الدُّعَاءِ إِلَّا كَانَ
ذَلِكَ الْبَلَاءُ طَوِيلًا فَإِذَا نَزَلَ الْبَلَاءُ فَعَلَيْكُمْ
بِالدُّعَاءِ وَالتَّضَرُّعِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؛^۱ هیچ
بلائی نیست که بر مؤمن نازل شود و
خداوند به او دعا کردن را الهام کند مگر
اینکه خداوند، آن بلا را برطرف خواهد
کرد و هیچ بلائی نیست که بر مؤمن نازل
شود و از دعا پرهیز کند، مگر اینکه این بلا
طولانی خواهد شد؛ پس هر گاه بلا بر
شما نازل شد بر شما باد به دعا و تضرع
به درگاه خداوند عز و جل.»

دعای فراوان، موجب پذیرش دعا

در بلایا

از امام صادق (علیه السلام) نقل شده است:
«كَانَ جَدِّي يَقُولُ تَقَدَّمُوا فِي الدُّعَاءِ فَإِنَّ الْعَبْدَ
إِذَا كَانَ دَعَاءٌ فَنَزَلَ بِهِ الْبَلَاءُ فَدَعَا قِيلَ صَوْتُ»